

Düzce İli Geleneksel Özel Gün Kadın Giysilerinin İncelenmesi

Research of Traditional Special Day Clothes of Womens in Düzce

Filiz DURSUN*

Çiğdem Dursun ÇALIŞAN**

Güliden ABANOZ***

Öz

Maddi kültür ögesi olarak giyim, bir milletin kültürünü gelenek ve göreneklerini yansıtan en önemli unsurların başında gelmektedir. İlk çağlarda tabiat etkinliklerinden korunmak ve örtünmek amacıyla başlayan giyinme ihtiyacı, medeniyet düzeyi ve hayat koşullarının değişimi ile belirginleşmiştir. Ayrıca giyinme şekilleri buldukları toplumun kültürel değerleri ile şekillenerek, diğer toplumlardan ayırıcı özellikler barındırmaktadır. Buradan yola çıkarak yüzyıllarca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, değişik kültürlerin bir arada uyumlu şekilde yaşadığı Anadolu'da bölgelerin kendine özgü geleneksel kıyafetlerinin olması aynı ilde hatta merkez ve köy arasında bile giyim farklılıklarının oluşmasına sebep olmaktadır. Küreselleşen dünyada zaman içinde yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan kültürel miraslarımızdan olan geleneksel giysiler, dönem ve yöresel özelliklere ışık tutması, ayrıca bilimsel anlamda araştırılarak belgelenmesi ve gelecek nesillere aktarılması, geçmişten günümüze bağ oluşturması açısından önem taşımaktadır. Araştırmanın amacı; özel koleksiyonlarda sandıklarda, bohçalardaki geleneksel (yöresel) özel gün kadın giysilerinin kumaş, renk, desen, süsleme, model özelliklerini inceleyerek, gün yüzüne çıkartmak, geleneksel giysi kültürünü tanımak ve tanıtmaktır. Aynı zamanda güncel giysi tasarımlarında geleneksel özelliklerin ve süslemelerin kullanılarak, özgün tasarımların ortaya çıkmasında moda tasarımcılara ilham vereceği düşünülmekte, bu sayede kültürel değerlerin yaşatılacağı umulmaktadır. Anadolu'nun batısında yer alan stratejik konumu ile sanayileşme yolundaki büyük adımlarının yanında doğal güzellikleriyle de ön plana çıkan Düzce ili aldığı göçler ve tarihi ile son derece renkli bir giyim kültürüne sahiptir. Düzce ilinde bulunan farklı milletlerin özel günlerde giydikleri giysilerden örneklem alınarak, geleneksel kadın kıyafetlerinden özel gün giysileri araştırılmıştır. Giysiler, oluşturulan gözlem fişleri doğrultusunda; kumaş, iplik, renk, model, kesim, dikim, astar ve süsleme özellikleri açısından incelenip, fotoğraflanarak görselleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Düzce, Geleneksel kıyafet, kadın, özel gün.

Abstract

Clothing as a material cultural heritage is one of the most important elements reflecting the traditions and customs of a nation. In the early ages, the need for dressing to protect and cover up nature activities became evident by the change in civilization level and living conditions. In addition, the forms of dressing are shaped by the cultural values of the society they are in, and they have distinctive features from other societies. From here it has been hosted by many civilizations for hundreds of years and in Anatolia where different cultures coexist in harmony, the fact that the regions have their own traditional clothes cause the differences of clothing even on the same side, even between the center and the village. The traditional clothes of our cultural heritage, which are faced with extinction in the globalizing world over time, have a significance in shedding light on period and local characteristics, examining and documenting them with a scientific approach and transferring them to future generations, forming a daily bridge from the past. Purpose of the research; to examine and introduce traditional cloths, traditional dresses, dresses, colors, designs, ornaments and model features of traditional (regional) special day women's dresses in coffers in private collections. At the same time, it is thought that fashion designers will inspire the emergence of original designs by using traditional features and ornaments in contemporary clothing designs, and it is hoped that cultural values will be experienced on this occasion. In addition to its strategic location in the western part of Anatolia and the great steps on its way to industrialization, Düzce has a very colorful clothing culture with its migrations and history. Special day clothes were searched from traditional women's clothes by taking samples from different nationalities wearing special occasions in Düzce. The clothes are in the direction of

* Öğr. Gör. Dr. Düzce Üniversitesi, Düzce Meslek Yüksekokulu, Moda Tasarım Programı, filizdursun@duzce.edu.tr.

** Öğr. Gör. Düzce Üniversitesi, Düzce Meslek Yüksekokulu, Moda Tasarım Programı, cigdemdursun@duzce.edu.tr.

*** Öğr. Gör. Düzce Üniversitesi, Düzce Meslek Yüksekokulu, Moda Tasarım Programı, guldenabanoz@duzce.edu.tr.

the created observation sticks; the materials used are examined in terms of color, model, cutting, sewing, lining and decoration properties, and photographed and visualized.

Keywords: Düzce, Traditional clothes, Female, Special day.

Giriş

Giyim, bedeni saran elbise, entari, kıyafet, ayağa giyilenlerden başa takılanlara, makyaj ve aksesuarların tamamı ve bunları kullanma biçimidir (Tezcan, 1983; Türkoğlu, 2002). Yapılan birçok araştırmada; farklı dilde ve şekillerde tanımlanan “giyim” bedene yapılan ilavelerdir. Bu ilaveler giysi ve vücutta yapılan değişiklikler olarak düşünülebilir (Eicher ve Roach-Higgins, 1993, 15). Aile kavramının ortaya çıkması ile vücudu sarma yani örtünme başlamış ve zamanla gelenek haline gelmiştir. İnsanların giyimi birçok faktöre bağlıdır (Tezcan, 1983). Giyim; cinsiyet, statü, etnik köken ve yaş gibi çeşitli kimlik özelliklerini; kullanılan model, malzeme, süsleme, dikiş uygulamaları ile belirten ve kimliksel iletişim kurmaya yarayan bir araçtır (Svensson, 1992, s. 62). Hem yaşam hem de kültürel kimliği yansıtan giyimin bu özellikleri, onu kültürel araştırmalar için önemli bir hedef haline getirmektedir (Sürür, 1983; Svensson, 1992). Buradan hareketle geleneksel giysiler, toplumların gelenek ve göreneklerinin yanında bölgesel özellikleri hakkında bilgi verebilen önemli kültür öğeleri arasında yer almaktadır. Bu giysiler incelendiğinde eşsiz sanatsal özellikler ve çeşitlilikler göze çarpmaktadır (Çivitçi, Harmankaya & Üstün 2012, s. 99). Geleneksel kıyafetler herhangi bir toplum için geleneksel yaşamı yansıtan gerçek bir kaynak olarak kabul edilebildiği gibi, belirli bir toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik koşullarını yansıtan bir unsur olarak da kabul edilir. Bunun anlamı bir toplumun sanatının diğer toplumlardan ayırt edilmesidir (Al-ajaji, 2013).

Anadolu giyim tarihi incelendiğinde burada yaşamış olan pek çok topluluktan ve uygarlıktan izler görülmektedir. Her medeniyetin kendinden öncekinden etkilenerek kendi kültürlerini geliştirdikleri varsayılmaktadır. Bunun sonucunda medeniyetlerin ortak kültürel değerlere sahip oldukları düşünülmektedir (Sürür, 1983, s. 78). Her açıdan zengin bir altyapıya sahip olan Anadolu'nun; kadın giysileri açısından da estetik, emek, ustalık ve sabır gerektiren ürünleri bünyesinde barındırdığı görülmektedir. Bölgeden bölgeye değiştiği görülen bu giysilerin arasında ortak ürünler olarak entari, yelek, şalvar, işlik, kuşak vb. yer aldığı bilinmektedir. Ancak bu giysilerin kullanım biçimleri ve ayrıntılarında yine de bölgesel farklılıklar bulunmaktadır (Özus, Erden & Tufan, 2014, s. 652).

Anadolu'nun tüm bölgelerinde giyilen ortak giysilerden, şalvar: erkek ve kadınların giydiği bol ağılı, geniş bir üst giysisidir. Genellikle erkek şalvarları yünlü, kadın şalvarları da ipekli kumaştan yapılmaktadır (Koçu, 1969, s. 242). Özel (1992); geleneksel giyim eşyalarından biri olan şalvarı, üst kısmı bol ve büzgülü, paçaları ayrı ve genişçe dikilmiş dış don olarak, Koca (2000); ise bol kesimli, ayak bileğine kadar uzun, beli ve bilek kısmı büzülerek toplanan bir üst donu olarak tanımlamaktadır. Geniş ağılı, alt kısmı topuklara kadar uzun, bol kesimli, bel ve paçaları uçurla büzgülü olan giysidir (Yener, 2000). Türkiye'de doğudan batıya kuzeyden güneye kadar her yerde kadın-erkek alt giyimi olarak şalvarın kullanıldığı görülmektedir. Fakat bölgeden bölgeye giyilen şalvarlar iklim koşulları, gelenek görenekler, coğrafi yapı sebebiyle birtakım değişiklikler göstermektedir (Tokdemir, 1993, s. 228). Ayrıca Türk kadın giyiminde şalvar çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Anadolu kadını tarafından hem gündelik kıyafet hemde özel gün giysisi olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Yelek: kolsuz ve genellikle önü açık (yaka kesimi açık) boyu bele kadar kısa olup mintan üstüne ve ceket, salta, cepken altına giyilen bir giysi türüdür (Koçu, 1969, s. 215). Ayrıca, ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giysi olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2018a).

Bindallı: Üzerlerine altın veya gümüş yaldızlı sim ile iri yapraklar ve dallar işlenerek yoğun şekilde süslemeler uygulanan, boyu ayak bileklerine kadar elbise şeklinde giysi çeşididir (Koçu, 1969, s. 39- 137). Türk giyim kültüründe 19. yy. sonlarında, kadife üzerine dival işi altın

sim sırma işlemeli, halk arasında *bindallı* veya *kutu içi entari* olarak adlandırılan giysilerin yaygınlaştığı, gelin kıyafeti olarak satılan bu giysilerin İstanbul'da farklı bedenlerde hazırlanarak tüm yurda dağıtıldığı bilinmektedir (Koç ve Koca 2007, s. 73).

Fes (Kep): Fas şehrinde ortaya çıkmış kırmızı renkli bir baş kisvesidir. Osmanlı imparatorluğunun son yüz yılı içerisinde erkekler için kabul edilmiş ve resmiyete bürünmüş kırmızı renkli serpuş; kalıpsız hali ters kapanmış bir çanağa benzemektedir. Kadın başında fes 16. yy 'da yaygınlaşmıştır. Müslüman Türk kadını günlük ev hayatı giyimini tepelikler, inciler, elmaslarla bezenmiş, altın tellerle işlenmiş feslerle süslemiştir (Koçu, 1969, s. 113-116).

Kuşak: Beli sıkı tutmak için sarılan uzun ve dar kumaş, şal ve saire olarak tanımlanmaktadır. Eski Türk giyim kuşamında hem erkek hem kadın belinde çok önemli bir yeri olmuştur. Özellikle entariler üstüne sarılan dış kuşakları eski kadın giyim kuşamında önem arz etmektedir (Koçu, 1969, s. 160-161).

Mendil: El, yüz, burun mendilleri olarak üçe, kadın ve erkek mendili olarak ikiye ayrılmaktadır. Kadın mendilleri küçük olmakla birlikte, yüzü ve kenarları nakış, oya ve dantellerle süslü olagelmıştır. Eski kadın tuvaletinde ipek ve altın tel ile nakışlı, oyalı bir mendil, üstlüğün göğsüne veya bir omuz başına elmaslı bir iğne ile iliştilerle ayrıca süs olarak kullanılmıştır (Koçu, 1969, s. 172).

Tülbent (Başörtü): İnce ve seyrek dokunmuş, hafif ve yumuşak bez ile bu bezden yapılmış başörtüsüne verilen isimdir (TDK, 2018b). Anadolu'da kadınların, genç kızların; kenarlarını farklı özelliklerle bitkisel motifler ve pullar ile oyalayarak kullandıkları genellikle beyaz renk veya çeşitli desenlerde olan başörtülerine tülbent adı verilmektedir.

Kemer: Bir şerit şeklinde olan ve giyilen kıyafeti belden sıkıp tutmak için veya sadece süs olarak kullanılan ve bele tek bir defa dolanarak önden bir toka ile tutturulan aksesuar olarak tanımlanmaktadır. Deriden, giysilerin kumaşından yapılmış, kibar tokalarla süslenmiş veya tamamen metal kullanılarak yapılmış kemerler bulunmaktadır (Koçu, 1969, s. 152). Kemer günümüzde kadın ve erkekler tarafından çokça kullanılan bir aksesuardır. Bu çalışmada hem metal, hem de ürün kumaşından yapılmış iki adet kemer incelenmiştir.

Bu tanımlamalardan ve çeşitlilikten yola çıkılarak Anadolu'da son derece gösterişli bir giyim kuşam kültürü olduğu görülmektedir. İhtiyaçların ve sosyal alışkanlıkların renklendirip şekillendirdiği geleneksel giysiler kentleşmenin artması ve moda olgusunun hayatımıza girmesiyle büyük ölçüde terk edilmiş, pek çok yörede yalnızca Halk Oyunu (folklor) ekipleri ve halk kültürü araştırmacıları tarafından incelenir ve kullanılır hale gelmiştir. Bu durum geleneksel giyim kuşam kültürümüzün zaman, teknoloji ve moda baskısı altında kalan yaşam alanı bulamadığını ve gündün güne geleneksel özelliklerini kaybederek yok olmaya yüz tuttuğunu göstermektedir (Erden, 1986, s. 26).

İnsanın giyinme ihtiyacı ve arzusu zamanla değişiklikler göstermiş ve bunun sonucunda zamanla değişime uğramıştır. Bu değişim, toplumsal hayata paralel olarak gerçekleşmiştir. Düğüne, bayram yerine, devlet dairesine giden bir insanın giyimiyle günlük ve iş giyimi arasında farklılıklar vardır. Türk insanı özel günlerde giydiği giysinin adına "ellik", "yabanlık"; çalışırken, günlük giydikleri giyimlere de "günlük" demişlerdir (Artun, 2006). Bir kadının gündelik, misafirlik ve nihayet düğün ve düğünle ilgili önemli, merasimlere özgü elbiseleriyle, süs ve takılarının olması bir görgü ve geleneğin gereği sayılmaktadır (Yener, 1955, s. 26).

İlk insandan günümüze korunma, örtünme ve zamanla hoş görünme ve süslenme amaçlarına uygun olarak ortaya çıkan giyim; iç, dış, üst ve özel amaçlı giyim olarak gruplandırılmaktadır (Çağdaş, 2002, s. 2). Özel amaçlı giyim olarak özel gün giysilerinin kız isteme, nişan, düğün, bayram gibi törensel ortamlarda kullanılmakta, günlük giyimlerden daha pahalı ve itinalı olarak hazırlandığı görülmektedir (Tüz, 2009, s. 48).

İnsan hayatında doğum, düğün ve ölüm başlıca üç önemli geçiş dönemi bulunmaktadır (Örnek, 1995, s. 131). Evrensel bir olgu olarak, kadınla erkeğin aile kurmak için yasaca birleştiği evlilik törenleri ülkemizde düğün olarak isimlendirilmekte, düğünler bağlı bulunduğu kültür tipinin öngördüğü belirli kurallara ve kalıplara uygun şekilde yani gelenek ve göreneklere göre gerçekleştirilmektedir (Örnek, 1995, s. 185). Geçmişten bugüne önemli bir geçiş evresi olan düğünlerde özel, farklı ve süslü kıyafetler giyilmekte, bu giysi gelinlik olarak adlandırılmaktadır (Gümüş, 1996, s. 82). Gelin Entarisi olarak da isimlendirilen gelinlik toplumsal hayatta bir kadının hayatı boyunca giydiği en pahalı ve en süslü giysinin adıdır, düğünde giyildikten sonra güzel bir anı olarak saklanmaktadır (Koçu, 1969, s. 121).

İnsan yaşamında ayrı bir yeri olan evlenme-düğün törenlerinin gelin giysileri ile özdeşleştiği bilinmektedir. Toplumsal aidiyet açısından evlilik törenleri ait olunan toplumun kültürel unsurlarına uygun yapıldığı için, gelin giysilerinde kullanılan kumaş, renk, motif ve süslemelerin her birinin sembolik ve kültürel açıdan taşıdığı bir anlamı yani değeri bulunmaktadır. Bölgeden bölgeye çeşitlilik gösteren kültürel ve sembolik değerler, bölgelerin giyinme kültürünü oluşturmaktadır (Koca ve Kumaş, 2015).

Türk kültürünün çeşitliliğini ortaya koyan örneklerin bulunduğu Düzce ili; yüzölçümü ve nüfusu açısından incelendiğinde, küçük bir il olmasına karşın, değişik yaşam formlarını bir arada barındırmaktadır. Küçük bir il olarak Düzce'nin yedi ilçesi bulunmakta, ilçeler hatta köyler arasında büyük kültürel farklılıklar görülmektedir. Bunun sebepleri arasında 1839-1876 yılları arasında Kafkasya, Doğu Karadeniz, Doğu Anadolu ve Rumeli'den gelen göçmenler sayılabildiği gibi bu göçmenlerin Düzce nüfusunun artmasında ve şehrin büyümesinde de önemli rol oynadıkları da bilinmektedir. Düzce'ye göç eden Türkler; Çerkez, Abhaz, Laz, Gürcü, Ordulu, Hemşinli, Batum'lu, Hopalı, Tatar, Boşnak, Arnavut ve Bulgaristanlı geldikleri yerlerin isimleri ile anılmaktadır (Tuzcu, 1980). Farklı yerlerden alınan göçler sayesinde Düzce ilinde mahalleden mahalleye, köyden köye kıyafet farklılıkları görülmektedir. Bir köyde Karadeniz 'de olduğu gibi peştamal, yün kuşak, çorap ve kara lastiği; diğer bir köyde şalvarı, yelege ve feracesiyle giysi yelpazesindeki yerini almaktadır. İşlemeli cepkenler, pembe şalvarlar, iğne oyalı yemeniler, tel kırmalı örtüler, dokuma önlükler, heybeler Düzce ili maddi kültür unsurlarından bazıları olarak sayılabilmektedir (DüzceTso, 2014).

Düzce ilinde geleneksel kıyafetler ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş, özel gün giysileri ile ilgili olarak şu verilere ulaşılmıştır: Boşnak kıyafetlerinin incelendiği bir araştırmada; maddi durumları iyi ailelerde düğün ve kına gecesinde gelinin; 3-4 sıra altınlı fes, iğne oyalı şamiye(kulak arkasından arkaya bağlanmış eşarp), düz renkli, dantelli, beyaz işli, ipek oyalı yemeniler, dimye (dimiye, şalvar), cepken, iç gömlek, ipek gömlek, evde terlik, dışarıda ise ayakkabı kullandığı, doğumda; üçgen filtrelili dantelden, beyaz işten eşarplar ile filtre kol ve önde U şeklinde gecelik giyildiği, cenazede; kapalı ve temiz giysiler giyildiği, koyu renkli örtüler kullanıldığı tespit edilmiştir (Dursun, Dursun Çalışan & Abanoz, 2015). Karadenizlilerde ise; maddi durumu iyi olmayan ailelerin gelinlerinin düğünde günlük kıyafetleri giydikleri, maddi durumu iyi olanlarda ise fes ve fesin üzerine yazma bağlandığı saptanmıştır. Gelinlerin; üstlerine kırmızı örtme örtterek, diktirme olarak uzun robalı genellikle pembe, mavi, beyaz elbise ve üzerine yelek giydikleri ve bazı gelinliklerin ipek işli olduğu belirlenmiştir (Dursun, Abanoz & Dursun Çalışan, 2016).

Birçok altkültüre ev sahipliği yapan Düzce ilinde içinde bulunduğu Anadolu toprakları her açıdan olduğu gibi geleneksel giyim açısından da çok geniş bir araştırma sahasına sahiptir. Giyilen bir giysiden, takılan bir başlıktan, kullanılan bir oyadan kişinin evli ya da bekâr mı, kayınvalide, elti, görümce mi, hangi sosyal gruba ait olduğu anlaşılabilir (Erden, 1986, s. 26). Geçmişten günümüze toplumlara, ülkelere göre farklı nitelikler kazanan giyim kültürü günümüzde sosyal farklılıkları ortadan kaldıran birbirine benzer, tek tip giyime doğru gitmektedir (Artun, 2006). Yöresel giysiler özellikle 17. y.y.'dan sonra sosyal, ekonomik ve

toplumsal değişiklikler dolayısıyla kentlerden kırsal bölgelere doğru yavaş yavaş günlük kullanımlarını yitirmektedirler (Çulcuoğlu, 2007, s. 91).

Geçmişten günümüze gelebilen gelenek ve göreneklerimiz bazılarını günlük hayatımızda, bugünle birleşerek yeni bir boyut kazanmaya başlamış bazıları ise tamamen unutulmuştur. Bunlardan en çok göze çarpan geleneksel kıyafetlerdir. Bu kıyafetlerin bazıları hafızalardan silinmiş, bir kısmı yok olmuş, bir kısmı ise özel günlerde giyilmek üzere sandıklarda saklanmaktadır. Birebir eski özelliklerini taşımaları bile folklor kıyafeti olarak sadece folklor ekiplerince giyilenleri de bulunmaktadır. Gelenek, görenek, tarih, dil ve kültürlerini unutan toplumların varlıklarını sürdürmeyecekleri bilinen bir gerçektir. Maddi manevi tüm kültür unsurlarını kuşaktan kuşağa aktararak yaşatılmalı ve gelecek nesillere emanet edilmelidir.

Araştırmanın amacı; özel koleksiyonlarda sandıklarda, bohçalardaki geleneksel (yöresel) özel gün kadın giysilerinin kumaş, renk, desen, süsleme, model özelliklerini inceleyerek, gün yüzüne çıkartmak, geleneksel giysi kültürünü tanımak, tanıtmaktır. Aynı zamanda çalışmanın güncel giysi tasarımlarında geleneksel özellik ve süslemelerin kullanılması yoluyla özgün tasarımların ortaya çıkmasında moda tasarımcılarına ilham vereceği umulmakta, bu sayede kültürel öğelerin yeni nesillere ulaştırılacağı düşünülmektedir.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın evrenini Düzce ilinde bulunan farklı kültürler tarafından kullanılmış olan geleneksel özel gün kadın giysileri oluşturmaktadır. Çalışmada; geleneksel ve özel gün kadın giysilerinin incelenmesinde ve yorumlanmasında betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırma kapsamında ele alınan giysiler, gözlem ve doküman incelemesi teknikleri ile incelenerek belgelenmiştir. Çalışma kapsamındaki geleneksel özel gün kadın giysi örnekleri, gözlem fişleri doğrultusunda incelenmiş, giyside kullanılan malzemeler ve renkleri, giysinin modeli, kesimi, dikimi, astarlanması ile ilgili bilgiler, süsleme ve kalıp özellikleri, boyutları belirlenmiştir. Araştırma kapsamında giysilerin resimleri çekilmiş, ölçüleri alınmış, kumaşları, dikişleri, süslemeleri analiz edilerek belgelenmiştir. Alınan ölçüler doğrultusunda kalıpları çizilmiştir.

Araştırma Bulguları

Bindallı

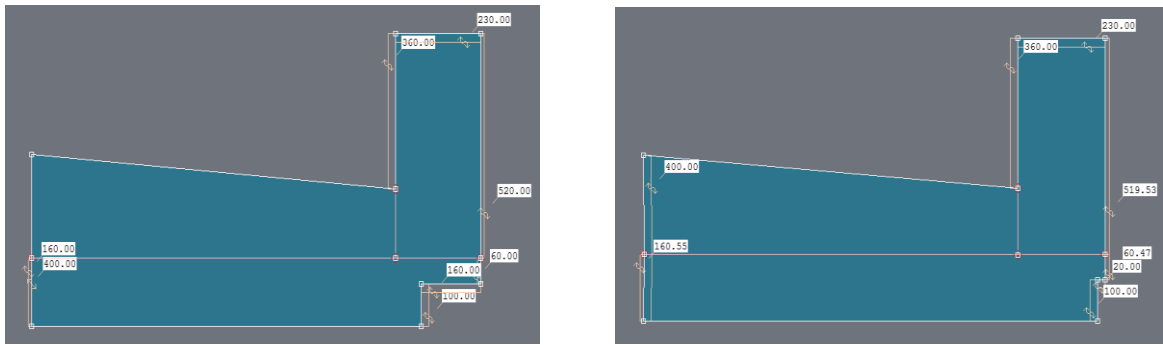
Bindallı: Gelin giysisi 120 yıllıktır (KK2).

Resim 1: Bindallı Ön Görünüm

Resim 2: Bindallı Arka Görünüm

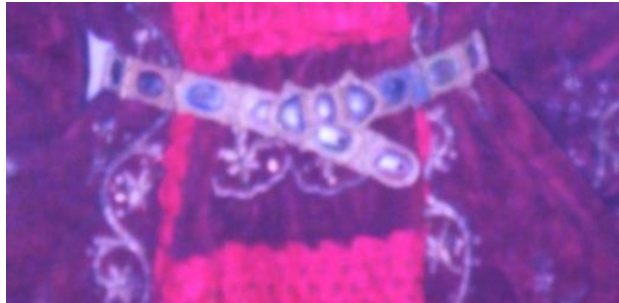
Bordo renkli kadife, kırmızı renkli pamuklu kumaş, kırmızı, bordo dikiş ipliği, krem renkli ince fisto, sarı renkli metal bükümlü iplik, sarı metal pullar ve sarı renkli pamuklu iplik kullanılmıştır. Kare yakalı, uzun kare takma kollu ve kol tek parçalı olup kol alt dikişi arkaya kaydırılmış, giysinin boyu bileğe kadar ve etek ucu geniş kesimli tasarlanmıştır. Ön ve arka beden kuplu, ön boyuna kuplar arasında enine kuplar çalışılmış, arka etek boyu ön etek boyundan uzun tasarlanmıştır. Makinede düz dikiş ve elde baskı tekniği kullanılmıştır. Giyside bitkisel bezeme olarak; çiçek, yaprak, kıvrımlı dallar kullanılmıştır. Bindallı üzerindeki işleme desenlerinden dal ve yaprakların köklenmek güçlenmek, çoğalmak, uzun ve bereketli bir yaşamı temsil ettiği düşünülmektedir. Sarı renkli metal bükümlü iplik kullanılarak dival işi tekniği ile desenler işlenmiştir. Dival işi: Giyim süslemede kullanılan nakış tekniklerindedir. Sarma ve atma iğnelerinin bileşimi olarak uygulanan bu teknikle biri kumaşın arka yüzünden yürütülen ve işlemenin yüzünden görünmeyen diğer iplik sim-sırma olan kumaşın yüzünden yürütülen iki tür iplik kullanılarak işlenir (Kılınç, 2008, s. 43). Kup, kol ve etek uçlarında su şeklinde, giysinin ön ve arka eteklerinde grup ve giysinin diğer yerlerinde serpm şeklinde desenler yerleştirilmiş ön bedende enine kuplarda bir kup parçasında dival işi diğer kup parçasında bal peteği kullanılmıştır. Balpeteği: Balpeteği şeklinde büzgü işidir. Balpeteği görünümünde olduğu için balgömeci veya bal peteği adını almıştır (Eronç, 1984, s. 242). Büzgü yapılan kumaş çeşitli şekillerde elde tutturularak çalışılır. Bal peteğinin üzerine sarı metal pullar tutturulmuştur. Giysinin yaka, kol ve etek uçlarında hazır malzeme olan fisto tutturularak süsleme zenginleştirilmiştir.

Şekil 1: Bindallı boyutları

Kemer

Bindallı (Gelin giysisi) kemeri 120 yıllıktır (KK2).

Resim 3: Kemer Görünüm

Gümüş, bakır metaller kullanılmıştır. Kemer 82cm boyunda, 4cm enindedir. Kemer çeşitli nesnelerin resimleri ile süslenmiştir.

Yelek (Cepken)

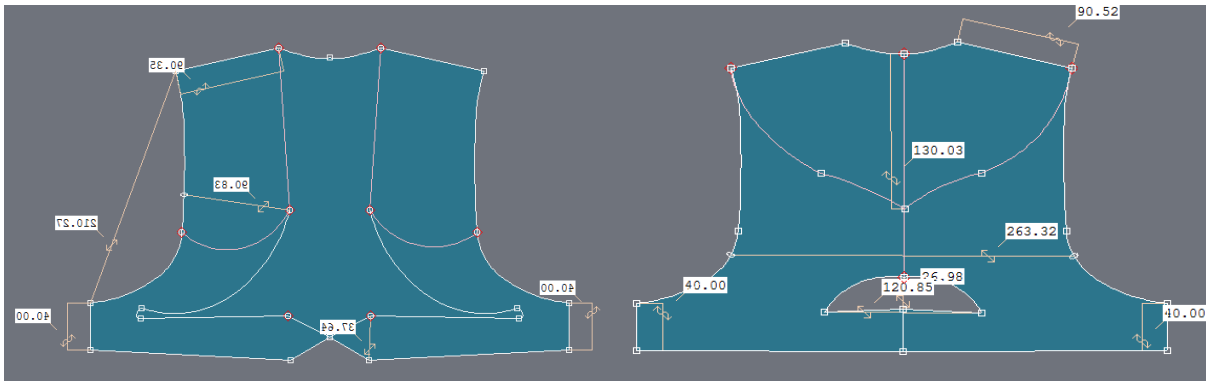
Gömleğin üzerine, şalvarın üstüne üst giysisi olarak kullanılmaktadır. Dimija' nın bir parçasıdır ve 120 yıllıktır. Dimija: Gelinin giydiği kıyafetin tamamına verilen isimdir (KK4).

Resim 4: Yelek ön görünüm

Resim 5: Yelek arka görünüm

Yelekte; bordo kadife kumaş, beyaz polyester astar, karton, ince sarı metal bükümlü ip ile hazırlanan kordon, beyaz, bordo, sarı dikiş ipliği, kırmızı kum boncuk, kopça kullanılmıştır. Yeleğin boyu göğüs altında, dar kesim, omuzları kumaş katı, ön ortası model uygulamalı, önde göğüs altından kemerli ve kopça ile kapama sağlanmış, ön ve arkası robalı, arka bedende roba altında, kemerin üzerinde, yarım daire şeklinde açıklık (pencere) bulunmaktadır. Yeleğin içinde karton kullanılarak yelek sertleştirilmiş, netlik sağlanmıştır. Önde altı adet süs düğmesi bulunmaktadır. Makinede düz dikiş ve elde çırpma dikişi ile dikilmiştir. Beyaz polyester astarlık kumaş, elde çırpma dikiş tekniği ile giysinin tümüne tutturularak astarlanmıştır. Yeleğin ön ve arkasında, bitkisel bezeme olarak çiçek, yaprak ve kıvrımlı dallar kullanılmış, kordon tutturma tekniği ve sarma tekniği kullanılarak desenler işlenmiş, yeleğin yaka, kol, ön ortası ve etek ucu, sim kordondan zincir çekilerek hazırlanan şeritler tutturularak süslenmiştir. Kordon tutturma: Blonya iğnesi olarak bilinen bu iğne-tutturma çeşidi bazı kaynaklarda “kordon tutturma iğnesi” adı ile geçmektedir. Eski Türk giyimlerinde en çok kullanılan süsleme iğnesidir (Eronç, 1984, s. 57). Sarma Tekniği: Çizilen desenin sınır çizgileri, üzerinde iğne ile ipliğin karşılıklı olarak bir noktadan batırılıp, bir noktadan çıkarılması işlemi ile uygulanan bir serbest stil iğnesidir (Barışta, 1999, s. 223). Süs düğmeleri elde kordonlar sarılarak, aralarına kırmızı boncuklar yerleştirilerek çalışılmıştır.

Şekil 2: Yeleğin boyutları

Şalvar

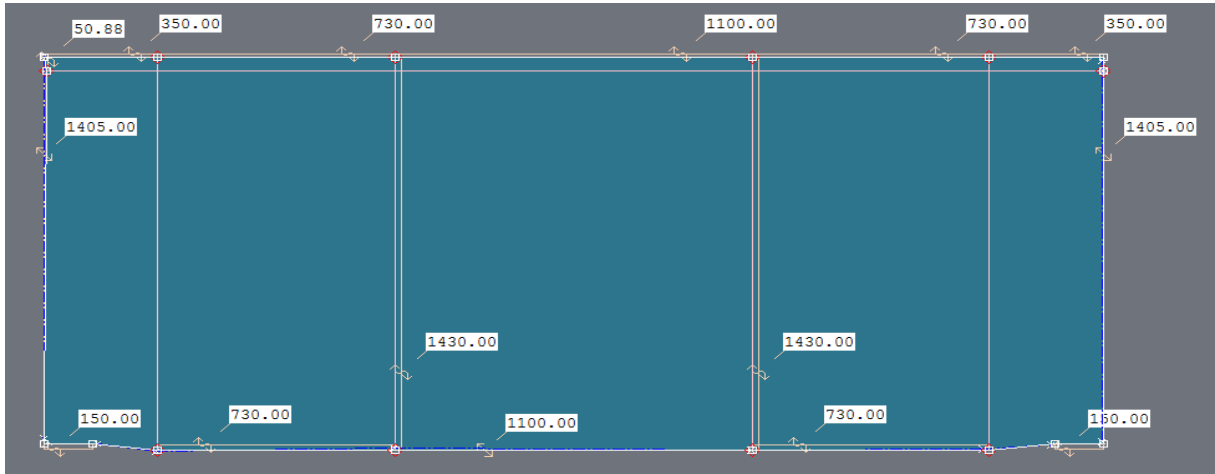
Kına gecesi ve duvaklarda giyilen bir üst giysisidir, günümüzde hala giyilmektedir. Alt parça olarak göyneğin, cepkenin altına giyilmektedir. 120 yıllıktır (KK4).

Resim 6: Şalvar Ön Görünüm

Resim 7: Şalvar Bel ve Uçkur Görünüm

Şalvarda beyaz ipekli kendinden desenli (jakarlı) kumaş, uçkurunda patiska kumaş, 1cm eninde lastik ve beyaz makara kullanılmıştır. Şalvarın boyu ayak bileğinde, beli ve paçası büzgülü, yanları ve ağ kısmı kumaş katı, bol-geniş kesim, sekiz parçadan oluşmuş 12 metre kumaş ile çalışılmıştır. Giysi makinede dikilmiştir. Uçkurluk ve paça kapalı baskı tekniği ile dikilmiş, dört metre boyunda iki santim eninde uçkur patiskadan hazırlanmıştır. Paçalar 1cm eninde lastik geçirilerek büzülmüştür.

Şekil 3: Şalvarın boyutları

Bürümcük Göynek

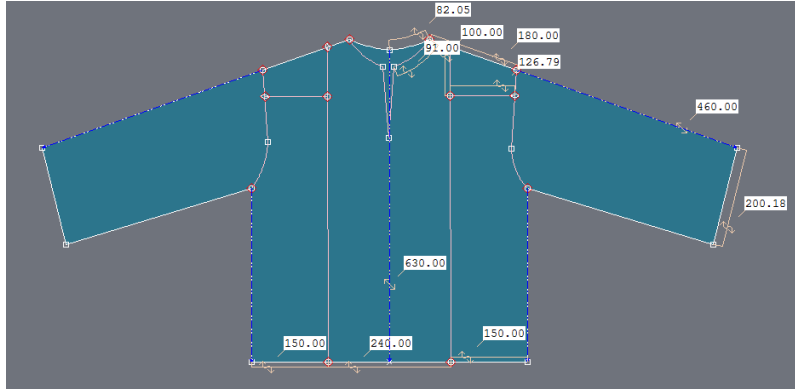
Cepkenin altına şalvarın üstüne giyilmektedir. 120 yıllıktır (KK4).

Resim 8: Bürümcük Göynek ön görünüm

El tezgâhlarında, ipek ve floş iplik ile dokunmuş; dar dokuma, beyaz renkli dikiş ipliği ile dikilmiş, süslemesinde; floş dantel ipliği ve boncuk kullanılmıştır. Göynenin boyu kalça hattının altında, bedenden çıkan uzun kollu, yan, ön, arka ortası ve omuz kumaş katıdır. Dar dokuma kumaş olmasından dolayı beden 4, kol 2 parçadan oluşmaktadır. Sıfır yaka, ön ortasında yaka yırtmacı çalışılmıştır. Elde çırpma dikişi ve oyulgama tekniği ile dikilmiştir. Yaka kenarı, yaka yırtmacının bir kısmı ve kol uçları, enli tığ oyası ile süslenmiştir.

Şalvar ve bürümcük göynekte beyaz rengin kullanılmasının; saflık, temizlik ve aydınlık bir gelecek ümidini ortaya koyduğu düşünülmektedir.

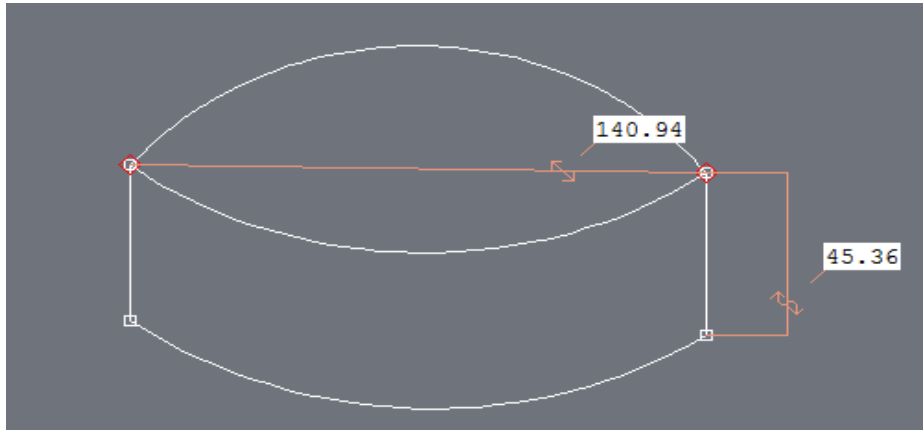
Şekil 4: Bürümcük Göynek boyutları

Kep (Fes)

120 yıllıktır (KK4).

Resim 9: Kep Üst Görünüm**Resim 10:** Kep Yan Görünüm

Bordo renkli kadife, krem renginde mermerşahi kumaş, karton, beyaz, sarı dikiş ipliği, ince sarı metal bükümlü ip ile hazırlanan kordon kullanılmıştır. Kepin tepe kısmı daire şeklindedir. Etrafında 4,5 cm eninde başa yerleşecek kısmı (derinliği) bulunan ve kartonla sertlik verilerek tasarlanmıştır. Elde çırpma dikişi ve makine ile dikilmiştir. Kepin iç kısmı mermerşahi kumaş ile astarlanmıştır. Kepin tepe ve kenarları, çiçek, yaprak, daire ve kıvrımlı dallar kullanılarak, kordon tutturma ve sarma tekniği ile işlenmiştir. Sim kordondan zincir çekilerek hazırlanan şeritler kepin tepe ile kenarlığın birleştiği dikişin üzerine ve kepin ucuna tutturularak süslenmiştir.

Şekil 5: Kepin boyutları

Kemer

Göynek, yelek ve şalvar üzerine bele bağlanırdı. 120 yıllıktır (KK4).

Resim 11: Kemer görünüm

Bordo renkli kadife, krem renginde kendinden desenli polyester astar kumaş, karton, beyaz, sarı dikiş ipliği, sarı simli sutaşı, ince sarı metal bükümlü ip ile hazırlanan kordon kullanılmıştır. Kemerin boyu 76cm, eni 3,5 cm ve iki ucu "V" şeklindedir. Kemerin uçlarında

bele bağlanmak üzere hazır sutaşı şerit bulunmaktadır. Makinede düz ve zig zak dikiş, elde çırpma, oyulgama dikişi kullanılarak dikilmiştir. Kemer karton ile sertleştirilmiş ve krem renkli kumaş ile astarlanmıştır. Kemerin orta kısmına, tığ ile örülerek hazırlanan sutaşı şerit elde oyulgama dikişi ile dikilmiş ve şeridin kenarları kordonlarla çevrelenmiştir. Kemerin kenarları sim kordondan zincir çekilerek hazırlanan şeritler tutturularak süslenmiştir.

Şekil 6: Kemerin boyutları

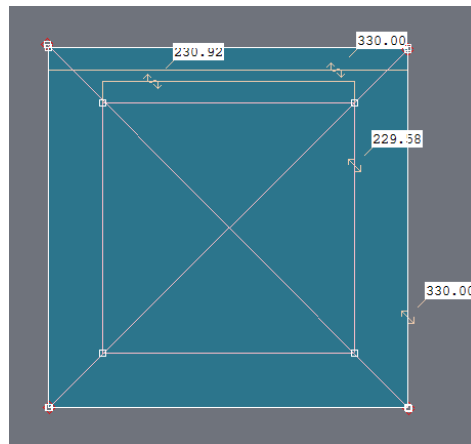
Mendil

Dimija'nın bir parçasıdır. 120 yıllıktır (KK4).

Resim 12: Mendil görünüm

Naylon beyaz renkli iplik, beyaz renkli boncuk ve sarı renkli küçük pul kullanılmıştır. Mendil 33x33cm kare tasarlanmıştır. Mendilin orta noktasında parmağa takılabilecek şekilde birit bulunmaktadır. Mendil tığ işi ile örümcek modelinde örülmüş, örme esnasında boncuk ve pullar kullanılmış, mendilin tüm kenarları boncuklar dizilerek hazırlanan püsküllerle süslenmiştir.

Şekil 7: Mendilin boyutları

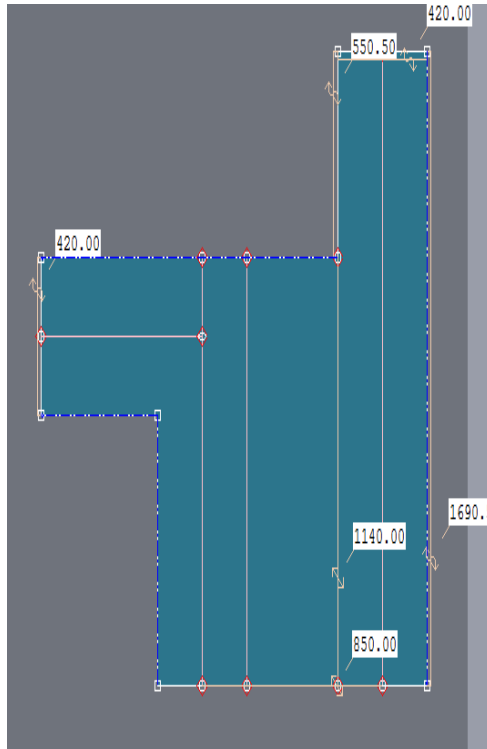
Elbise

Muhacirlerde kız istemeye giderken kayınvalidenin giydiği elbise, 150 yıllıktır (KK3).

Resim 13: Elbise ön görünüm

Krem renginde ince keten ve pamuklu ip ile bezayağı dar dokuma ve krem renkli dikiş ipliği kullanılmıştır. Elbisenin boyu diz hattı altında, bedenden çıkan uzun kollu, yan, ön, arka ortası ve omuz kumaş katıdır. Dar dokuma kumaş olmasından dolayı beden 4, kol 2 parçadan oluşmaktadır. Parçalar elde çırpma dikiş tekniği ile birleştirilerek dikilmiştir.

şekil 8: Elbise boyutları

İ donu/ şalvar

Elbisenin altına giyilirdi. 150 yıllıktır (KK3).

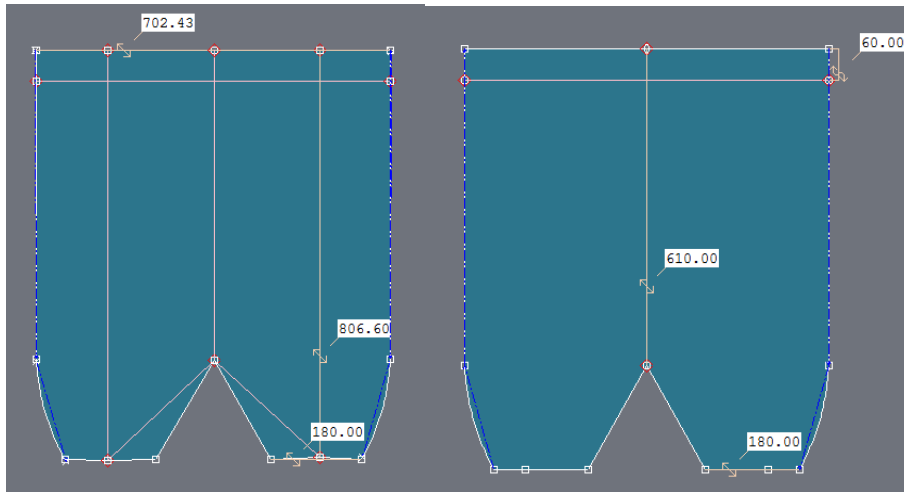
Resim 14:
Resim 15:

İç donu
İç donu
görünüm

ön görünüm
arka

Krem renginde ince keten ve pamuklu ip ile dokunmuş, bezayağı dar dokuma, krem renkli dikiş ipliği kullanılmıştır. Dar dokuma kumaş bir en bir paçada, bir en diğer paçada kullanılmış, arka şalvar arka ortası dikişli tüm, ön şalvarın bir bölümü mevcut değil, şalvarın boyu dizde, dizde paça kenarları tutturulmuş üst kısmı açık olacak şekilde tasarlanmıştır. Elde çırpma ve oyulgama dikiş tekniği ile çalışılmıştır.

Şekil 9: İç donun boyutları

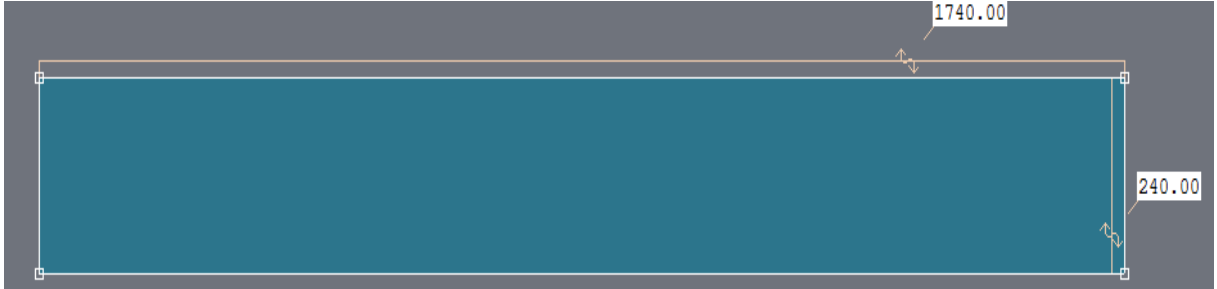
Kuşak

Elbisenin beline bağlanarak kullanılırdı. 150 yıllıktır (KK3).

Resim 16: Kuşak görünüm

İnce krem renkli pamuklu kumaş, mor, pembe, yeşil, fuşya, lila renkli pamuklu nakış ipleri, krem renkli dikiş ipliği kullanılmıştır. Dikdörtgen çalışılmıştır. Kuşağın kenarları elde çırpma dikişi tekniği ile dikilmiştir. Kuşağın her iki ucundaki çiçek desenleri muşabak tekniği ile işlenerek süslenmiştir. Muşabak tekniği; bazı kaynaklarda “üçgen Türk iğnesi” adı ile geçen, sayılarak yapılan bir iğnedir, iki paralel çizgi arasında üçgenler oluşturulmaktadır (Barışta, 1999, s. 220).

Şekil 10: Kuşak boyutları

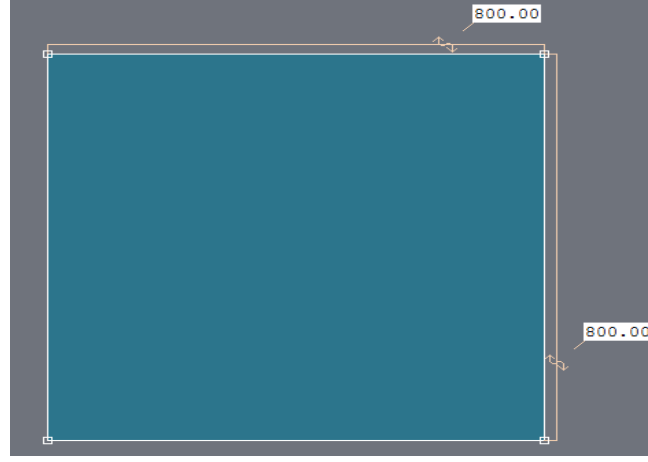
Tülbent

100-150 yıllıktır (KK3).

Resim 17: Tülbent 1 görünüm

İnce ve seyrek dokunmuş hafif ve yumuşak krem renkli pamuklu kumaş, sıklaşmen, açık yeşil, pudra, krem, açık kahve renklerinde çamaşır ipeği, sarı simli metal iplik kullanılmıştır. Kare (80x80) çalışılmıştır. Renkli nakış iplikleri, sarı simli metal iplik kullanılarak, sarma tekniği ile dört köşesi süslenmiştir.

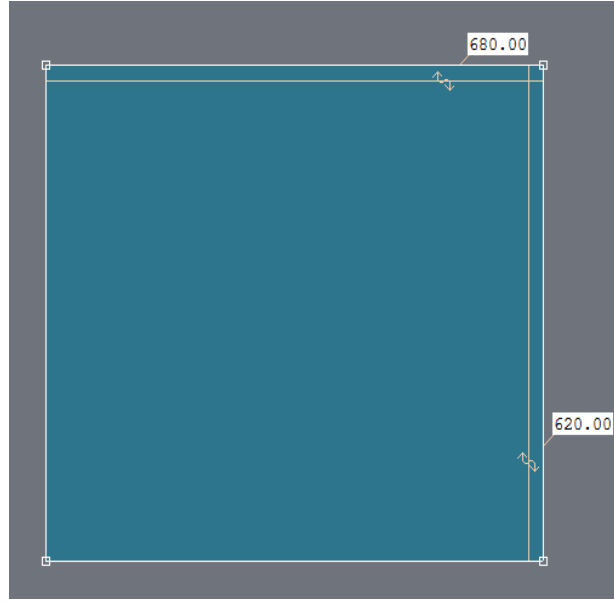
Şekil 11: Tülbent boyutlar

Tülbent

100-150 yıllıktır (KK3). Başörtüsü olarak kullanılmaktadır.

Resim 18: Tülbent 2 Görünüm

İnce ve seyrek dokunmuş hafif ve yumuşak krem renkli pamuklu kumaş, sarı simli metal iplik kullanılmıştır. Dikdörtgen (68x62) çalışılmıştır. Tülbent kenarları makinede düz dikiş ile kapalı baskı tekniği kullanılarak temizlenmiştir. Sarı simli metal iplik kullanılarak sarma tekniği ile dört köşesi süslenmiştir.

Şekil 12: Tülbent boyutlar

Resim 19: Kız istemeye giderken kayınvalidenin giydiği kıyafet

Kayınvalidenin giydiği bu özel gün giysisinin iç donu (şalvarın) ön kısmının açık olması, karşı tarafa biz kızınızı ailemize kabul etmeye hazırız, çoğalıp sülalemizi devam ettireceğiz mesajı vermektedir. İç donun paçalarının üçgen şeklinde birleştirilmesi ise Tansuğ (2018) tarafından şöyle açıklanmaktadır; “Rumeli’de üçgen motif üreme sembolüdür. Üçgenin köşeleri anne, baba ve çocuğu temsil etmektedir.” İç donun (şalvar); boyunun dize kadar olması paçaları sıvadık, önemli bir işe giriştik ve kesin kararlıyız anlamını ifade etmektedir. Bu da geleneksel bir inancı simgelemektedir (KK1).

Sonuç ve Öneriler

Yapılan araştırmalar sonucunda üç takım olarak on iki parça özel gün kıyafetine ulaşılmıştır. Bunlardan şalvarlı takım ve bindallı gelin kıyafeti, diğer takımın ise kayınvalidenin kız istemeye giderken, özel gün kıyafeti olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışmada ilk defa kayınvalidenin kız istemeye giderken giydiği özel bir gün giysisinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Maddi kültürün önemli bir ögesi olan geleneksel kıyafetler; teknolojiye yaşanan hızlı gelişim ile hazır giyim sektöründeki değişim, modanın hayatın her alanında yer almaya başlaması, batı dünyasının giyim-kuşam alışkanlıklarının yaygınlaşması ile neredeyse artık sandıklarda bile fazlalık olarak görülmekte ve gençler tarafından bilinmemektedir. Bir milletin kültürünü gelenek ve göreneklerini yaşam biçimini simgeleyen ve tanıtan en önemli unsurlardan biri olan geleneksel giyim geleceğe aktararak devamlılığının sağlanması açısından küreselleşen dünyada ulusal kimliğimizin özelliklerini koruyabilmek adına son derece önemlidir. Toplumların uygarlık düzeyi ve yaşam koşulları ile farklılaşması kaçınılmaz olan geleneksel kıyafetlerin, giyim kültürümüzü korumak, tamamen ortadan kalkmasını önlemek adına bu tarz çalışmalara ihtiyaç olduğu, belediye, il kültür müdürlükleri ile akademisyenlerin yer alacağı geniş çaplı proje ve araştırmalara destek verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ayrıca; bohçalarda ve sandıklarda saklanan bu geleneksel nadide giysilerin saklama koşulları ve korunmaları açısından halkın bilinçlendirilmesi bir gerekliliktir. Milli kültürümüzü yansıtan Geleneksel kıyafetlerin müzelerde sergilenmek üzere çeşitli projeler kapsamında toplanması sağlanabilir. Daha geniş platformlarda, ünlü moda tasarımcılarımız “geleneksel kıyafetler” temalı modern tasarımlar noktasında teşvik edilebilirler. Tüm bu önerilerin yanında mesleki eğitim veren okulların müfredatlarına geleneksel giysiler adında seçmeli dersler eklenebilir.

Kaynakça

- Al-ajaji, T. N. (2013). The Fabrics which are used to made to traditional costumes in Saudi Arabia. *ISS & MLB / Saudi Arabia*. September 24-26, p. 1043-1053.
- Artun, E. (2006). Adana ve Osmaniye halk kültüründe giyim-kuşam geleneği. *Halk Kültüründe Giyim-Kuşam ve Süsleme Uluslararası Sempozyumu*, s.1-19
- Barışta, Ö. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Sanat Eserleri Dizisi/253, Ankara.
- Çağdaş, M. (2002), *Kadın Giyiminde Kapanma Payı ve Yaka Çizim Teknikleri*, Ankara.
- Çivitçi, Ş., Harmankaya, H., & Üstün, G. (2012). “Tekirdağ Etnografya Müzesi’ nde kayıtlı bindallıların özellikleri”, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14 (1). 99-120.
- Çulcuoğlu, S. (2007). Divriği yöresinin kıyafetleri takı ve aksesuarları, *Sivas Valiliği Tarih ve Kültür Araştırmaları Merkezi*, Sivas.
- Dursun, F., Dursun Çalışan, Ç. & Abanoz, G. (2015). Düzce ili geleneksel Boşnak giysilerinin incelenmesi. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi KARAM* (47), s. 163-180.
- Dursun F., Abanoz G. & Dursun Çalışan, Ç. (2016). *Düzce’de Tarih Kültür ve Sanat*, Bölüm

- adı: Düzce ili geleneksel Karadeniz kıyafetlerinin incelenmesi. Düzce Belediyesi Kültür Yayınları Düzce Araştırmaları: 4, Editör : Prof. Dr. Yusuf OĞUZOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Fatih ÖZÇELİK, Basım sayısı:1, s. 192-199.
- Düzce TSO. (2014). Kültür- Turizm <http://www.duzcetso.org.tr/tr/genel/sayfalar/28-10-2014-kultur-turizm> 06.06.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Eicher, J. B. & Roach-Higgins, M. E.(1993). “Definition and classification of dress implications for analysis of gender roles”, *Dress and Gender*, Ed. Ruth Barnes and Joanne B. Eicher, Lillington, p. 15.
- Erden, A, (1986), *Anadolu giysi kültürü*, Orta Doğu video işletmeleri A.Ş., s. 26, İstanbul.
- Eronç, P. (1984). *Giyim süsleme teknikleri*. Milli Eğitim Basımevi, s. 242, İstanbul.
- Gümüş, U. (1996). Gelinlik hakkında bilgi, *Konfeksiyon Teknik Dergisi*, (29), s. 82, İstanbul.
- Kılınc, N.(2008). *Geleneksel Konya giysileri*. Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları, Konya.
- Koca, E. (2000), *İçel İli Tarsus İlçesi Tahtacılar Geleneksel Kadın Giysileri ve Çağdaş Tasarımlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara
- Koca, E.ve Kumaş, N. (2015). Yitirilen Kültürel Değerler: Giresun İli Yöresel Gelin Giysileri. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2 (2), s. 84-95
- Koç, F., Koca, E. (2007), “The westernization process in Ottoman women’s garments: 18th Century- 20th Century”, *Asian Journal of Women’s Studies (AJWS)*, 13 (4), s.57-84.
- Koçu, R.E. (1969). *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*. Sümerbank Kültür Yayınları, Ankara.
- Örnek, S. V. (1995). *Türk Halk Bilimi*. Ankara.
- Özel, M. (1992). *Folklorik Türk Kıyafetleri*. Türkiye Güzel Sanatları Geliştirme Vakfı Yayınları, Ankara.
- Özus, E., Erden, F. & Tufan, M. (2014). “Malatya yöresi geleneksel kadın kıyafetlerden günümüze yansımalar” *International Journal of Science Culture and Sport* http://www.iscsjournal.com/Makaleler/1839971555_si_1_37 Temmuz. s. 652
- TDK. (2018a). http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ba79adc407e24.18534737
- TDK. (2018b) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ba7c0bcd002a7.81618913
- Tezcan, M. (1983). Giyim olgusuna sosyo-kültürel bakış ve Türklerde giyim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(16), s. 255-276.
- Tizer, G. (1974). Giyim- Kuşam ve Türk kadın kıyafetleri. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, 1 (15), İstanbul s. 169.
- Tokdemir, H. (1993). *Artvin yöresi folkloru*. Ankara.
- Tuzcu, İ. (1980) *Lazmark’tan ayazlıya* <https://ibrahimtuzcu.tr.gg/D.ue.zce-Laz-G.oe.%E7leri.html>.
- Türkoğlu, S. (2002), *Tarih boyunca Anadolu’da giyim kuşam*, İstanbul.
- Tüz, A. (2011). *Sille kadın ve erkek kıyafetleri*, Silleyi Kalkındırma ve Tanıştırma Derneği Kültür Yayınları, Konya.
- Sürür, A.(1983). Ege kadın kıyafetleri. *Türk Süsleme Sanatları*, 7, Ak Yayınları, s.78.
- Svensson , G. T. (1992). Clothing in the arctic: a means of protection, *A Statement of Identity, Arctic*, 45 (1). (March 1992) p. 62 - 73.
- Yener, E. (1955). “Eski Ankara kadın kıyafetleri ve giyiniş tarzları”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 13 (3). s. 26.
- KAYNAK KİŞİLER**
- KK1: Sabiha TANSUĞ, 1936 doğumlu, Gümölcine –Yunanistan, Halk Bilimci (Etnoloğ), Yazar, Özel Müze sahibi
- KK2: Huri KONUKÇU, 1942 doğumlu, Ev hanımı

KK3: Halide YILMAZ, 1969 doğumlu, Öğretmen
KK4: Nuray MAKAK, 1970 doğumlu, Öğretmen
